

**ASKOLA
MONNINKYLÄ**

KOIVISTON ALUE

LUONTO- JA MAISEMASELVITYS

9.10.2015

Karttaako Oy/Mikko Siitonen

Maisema alueen koilliskulmasta jokilaaksoon.

Räjätetty uoma Vähijoessa (Kuvio 13).

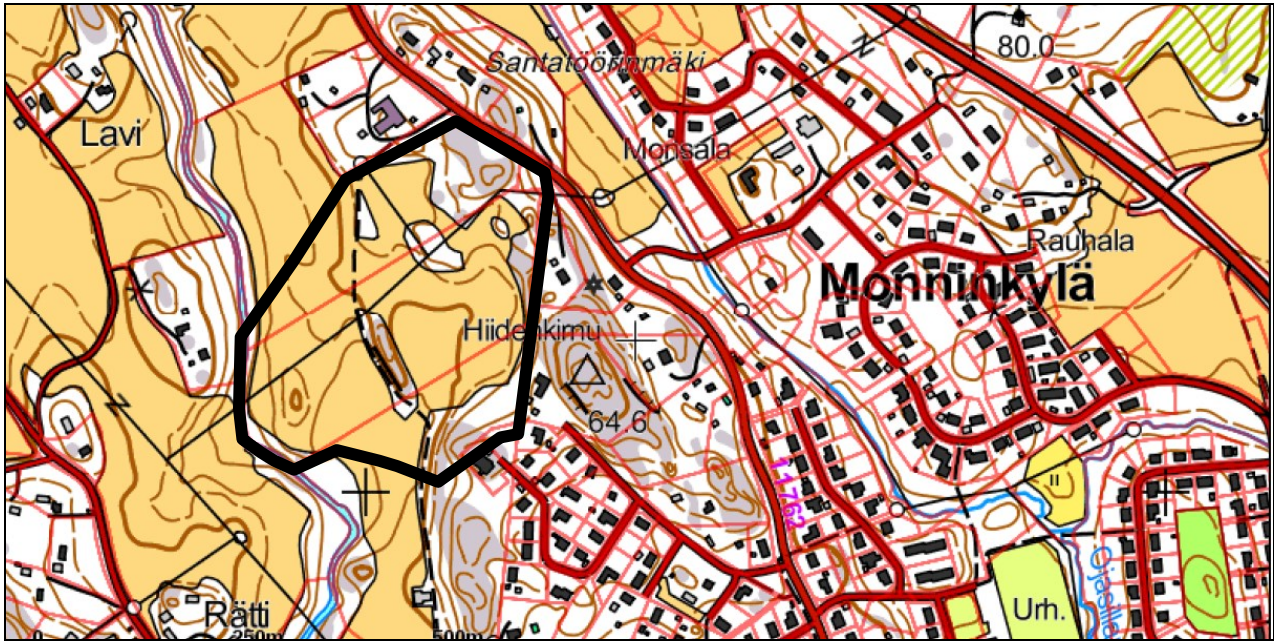
Karua kalliometsää (Kuvio 3b) alueen koillisosassa.

Vähijoen jokikäytävää alueen lounaisosassa (Kuvio11).

1. JOHDANTO

Selvitysalue sijaitsee Askolan Monninkylän taajaman länsiosassa Vähijoen ja Helkamäentien välissä. Selvitysalueen pinta-ala on noin 125 hehtaari ja se kattaa laajemman alueen kuin vireillä oleva asemakaavahanke. Yleiskaavassa alue on osoitettu pääosin pientaloalueeksi, jokivarsi kuitenkin ulkoilumerkitystä omaavaksi maa- ja metsätalousalueeksi. Nykyisin selvitysalue on maa- ja metsätaloukskäytössä. Tästä suurin osa on viljelyssä olevaa peltoa. Alueella ei sijaitse rakennuksia.

2. SELVITYKSEN TAVOITTEET JA TYÖMENETELMÄT

Selvitys toimii maankäyttö- ja rakennuslain mukaisena selvityksenä asemakaavoitusta varten. Selvityksessä on erityisesti huomioitu seuraavat luonto- ja maisema-arvoihin vaikuttavat tekijät:

- Luonnonsuojelulain mukaiset suojeltavat luontotyypit
- Metsälain mukaiset merkittävät elinympäristöt
- Vesilain kohteet
- EU:n luontodirektiivin (Liite II, IVa) lajien esiintymät
- EU:n lintudirektiivin (Liite 1a) lajit
- Uhanalaisten ja suojeltujen lajien esiintymät

Yllä lueteltujen ns. lakikohteiden lisäksi selvityksessä on tarkasteltu seudulla ja alueella kiinnostavaa (harvinaista, erityisen vaateliasta tai kulttuurihistoriallisesti merkittävää) lajistoa. Paikallisesti merkittävät lähiluontokohteet on huomioitu selvityksessä. Suur- tai lähimaiseman kannalta arvokkaat kohteet tai kuviot on tarvittaessa rajattu erikseen.

Selvitysalueella tehtiin maastoinventointi 16.6.2015. Alue kuvioitiin luontotyyppien perusteella ja kultakin kuviolta kartoitettiin kasvillisuus, kasvisto ja mahdollisuuksien mukaan myös eläimistö. Varsinaista linnustonselvitystä ei vuodenajasta johtuen voitu laatia, mutta aluetta arvioitiin tästä näkökulmasta elinympäristöjen perusteella. Linnustosta tehtiin lisäksi runsaasti hajahavainnoja. Inventoinnin laati biologi Mikko Siitonen.

Valmista luontotietoa alueesta ei käytännössä ole saatavilla. Uhanalaisten lajien esiintymiä ei selvitysalueelta vanhastaan tunneta (*Ympäristöhallinnon Hertta –tietokanta/eliölajit*).

3. TULOSTEN YHTEENVETO

Selvitysalueelta ei löydetty luonnonsuojelulain mukaisia suojeltavia luontotyyppejä eikä metsälaissa kuvattuja merkittäviä elinympäristöjä. Kasvistossa ei havaittu valtakunnallisesti tai alueellisesti uhanalaisia lajeja. Silmälläpidettävä (NT) ketoneilikka (*Dianthus deltoides*) ja keltamatara (*Galium verum*) kasvavat paikoin kuivien peltopiennarten ja kallioiden välisillä ketomaisilla laikuilla. Muuta huomionarvoista lajistoa ei alueella tavattu. Selvitysalueen melko laaja ja yhtenäinen, kumpuileva peltoalue metsäsaarekkeineen on maisemallisesti merkittävä, vaikkei se kuulu Porvoonjoen varsinaiseen maisema-alueeseen (Porvoonjokilaakso, vrt. *Ympäristöministeriö 1992*).

Luontoarvojen (lajisto ja elinympäristöt) kannalta selvitysalue on monimuotoinen, mutta kokonaisuutena verraten tavanomainen kokonaisuus Itä-Uudellamaalla.

4. YLEISKUVAUS

Idässä Selvitysalue rajoittuu pientaloalueeseen sekä Helkamäentiehen, joka on entinen paikallistie. Pohjoisessa alue rajoittuu entiseen leipomoon, joka on nykyisin konehallina. Muissa suunnissa alue rajoittuu peltoihin tai jokivarteen (Vähijoki). Valtaosa alueesta on nykyisin peltoa. Alueen reunoissa ja peltoalueen saarekkeissa esiintyy myös metsämaastoa ja kallioita. Koillisosassa on laajempi metsä- ja kallioalue. Itse selvitysalueella ei ole yhtään rakennusta, mutta se rajoittuu Monninkylän taajamaan. Alueen läpi kulkenut tie on purettu tai jätetty metsittymään ja sen varrella sijainnut rakennus on purettu. Vähijoessa on kuvion 13 kohdalla kallioon räjäytetty kanaali.

Kasvimaantieteellisesti alue sijoittuu etelä-boreaalisen vyöhykkeen eteläosaan ns. vuokkovyöhykkeelle. Alueellisessa uhanalaistarkastelussa kyseessä on vyöhyke 2a (etelä-boreaalinen, Lounaismaa ja Pohjanmaan rannikko). Perinnemaisemainventoinneissa käytetyssä aluejaossa (Maisemamaakunnat) selvitysalue kuuluu Eteläisen rantamaan eteläiseen viljelysseutuun. Vähijoki on Porvoonjoen sivujoki.

Selvitysalueen maaperä on pääosin hiesua ja savea, peltoalueen itälaidassa paikoin hietaa. Metsämaasto on laajalti kallioista ja alueella tapaa laajoja avokallioitakin. Moreenimaita esiintyy vähän, lähinnä kalliokumpareiden välisissä painanteissa alueen koillisosassa ja etelälaidassa. Kallioperä alueella on Itä-Uudenmaan rapakivigraniittia. Peltoalueen maasto viettää paikoin melko jyrkästi Vähijoen jokikäytävää kohti. Ympäröivä metsämaasto nousee monin paikoin kalliotörminä ja jyrkänteinä lähes suoraan pellolta. Koillisosassa metsän reuna on loivapiirteisempi. Korkeusero Vähijoen pinnasta selvitysalueen itäosan kalliomäkien lakiosiin nousee suurimmillaan noin 30 metriin. Monilta lakikallioilta avautuu hienoja näkymiä alas jokilaaksoon.

Metsäluonto selvitysalueella on usein vaikeasti tyyteltävää. Suuri osa metsäkuvioista sijaitsee peltojen ja kallioiden välimaastoissa kapeina nauhoina, tai rajoittuu tiestöön ja asutukseen. Tyypillisiä ovat kielon tai mustikan vallitsevat kuivat lehtomaiset reunusmetsät ja saarekkeet. Paikoin kyseessä on hieman kuivia harjulehtoja muistuttava ”kielotyyppi”. Kalliometsiä esiintyy runsaasti, mutta niiden kasvillisuus vaihtelee suuresti kulttuurivaikutuksen takia. ”Tavallisia” kangasmetsiä (VT-MT-OMT) on vähän. Vähijoen jokikäytävän metsä on muuntunut veden pinnan laskun seurauksena, eikä se selkeästi lukeudu mihinkään lehtotyyppiin.

Erilaisten reunusmetsien runsauden takia puulajisuhteet vaihtelevat suuresti. Tyypillisiä ovat nuorehkot lehtimetsät (Kuviot 4 – 8), joiden vallitsevina puulajeina esiintyvät haapa, koivut ja usein kookkaat pihlajat tai joskus harmaaleppä (Kuvio 1). Tällaisia metsiköitä on runsaasti lehtomaisilla peltojen reunamilla, entisten teiden ja hiekkakuopan paikalla sekä metsäsaarekkeissa. Ne vaihtuvat

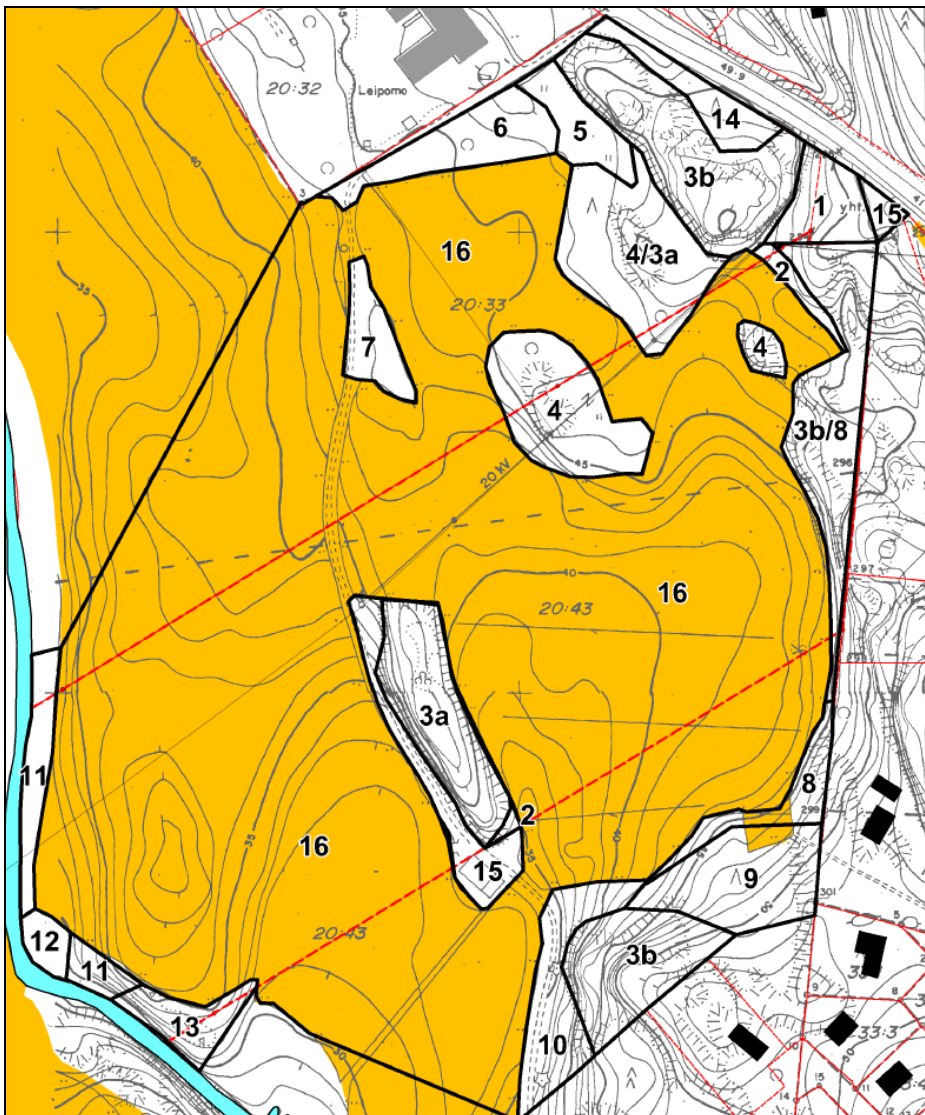
yleensä jyrkästi karuiksi aukkoisiksi kalliometsiksi, joiden mäntypuusto on vanhempaa. Jokivarressa (Kuvio 11 ja 13) kasvaa hyvin monilajista, lehtipuuvaltaista sekametsää. Varttunutta rehevämpien maiden metsää löytyy vain kuvioilta 9 ja 10.

Selvitysalueella on peltojen reunamilla ja tievarressa useita pienialaisia niitty laikkuja. Tuoreiden (Kuvio 12) ja kosteiden niittyjen (Kuvio 15) kasvillisuus on vaatimatonta ja tavanomaista. Ketomaisilla laikuilla (Kuvio 2) kasvillisuus on mielenkiintoisempaa ja lajistossa esiintyy pari silmälläpidettävää lajia: ketoneilikka ja keltamatara.

Pesimälinnustossa esiintyviä yleislajeista todettiin varmasti pesivinä peippo (3-5 paria), punarinta, kirjosiippo, sini- ja talitiainen, viherpeippo, laulurastas, mustarastas, räkättirastas, sepelkyyhky (Kuvio 6), lehtokerttu (2 paria) ja mustapääkerttu (Kuvio 11). Tyypillisestä peltoalueiden (tai reunusmetsien) linnustosta tavattiin keltasirkku, kiuru, västäräkki, harakka, töyhtöhyppä (kuvio 12), pajusirkku (2 paria) ja satakieli (Kuvio 11 tai sen lähimaasto jokivarressa).

Kartoituksen yhteydessä nähtiin tai kuultiin myös sirittäjä, metsäkirvinen, pajulintu, varis, lehtokurppa ja tuulihaukka. Nämä lajit eivät kuitenkaan ilmeisesti pesineet selvitysalueen puolella.

5. KUVIOKOHTAISET KUVAUKSET

Kuvio 1. Kulttuurivaikutteinen lehtokuvio, joka sijoittuu tieurien ja entisten hiekkakuoppien väliin. Kasvillisuustyyppiä voi luonnehtia vuohenputkilehdoksi (AeT), mutta kokonaisuutena se muistuttaa ehkä enemmän ns. reunusmetsiä. Metsä on nuori ja lehtipuuvaltainen. Valtapuuston runsaimpina lajeina kasvavat koivu, haapa ja harmaaleppä. Myös raitaa ja reunaosissa kuusta kasvaa runsaasti. Kuvioon liittyy pensaikkoisia alueita, joissa kasvaa runsaasti tuomea, pihlajaa ja raitaa sekä nuorta kuusta ja koivua. Varsinaiseen pensaskerrokseen kuuluvat taikinamarja, isotuomipihlaja ja paatsama. Kasvillisuuden lajisto on sekoitus lehtojen, niittyjen ja joutomaiden lajistoa. Kuviolla kasvaa valtalajistossa mm. vuohenputkea, niittyleinikkiä, voikukkaa, valkovuokkoa, sananjalkaa, kieloa, koiranputkea, karhunputkea, koiranheinää, metsäkurjepolvea, käenkaalia, lillukkaa ja ahomansikkaa. Pensaskeroksessa esiintyy taikinamarjaa, punaherukkaa, isotuomipihlajaa ja paatsamaa.

Kuvio 1. Niittymäistä lehdon reunaa.

Mäkitervakkoa ja harakankeltanoa (Pilosella sp.) piennarkedolla (Kuvio 2, itäisin laikku).

Kuvio 2. Ketomaisia pellon ja kalliotörmien väliin syntyneitä juotteja. Näiden hyvin kuivien pienarten maaperä on yleensä hiettaa, paikoin hiesusavea. Pienialaisten kuvioden kasvisto on edustavaa käsittäen joitain harvinaistuneita ja silmälläpidettäviä lajeja. Runsaina esiintyvät mm. mäkitervako, harakankeltanot, hopeahanhikki, aholeinikki, kissankello, aho-orvokki, pukinjuuri, hietalemmikki, päivänkakkara, lampaannata, pelto-orvokki ja kevättädyke. Useassa laikussa kasvavat myös silmälläpidettävät ketoneilikka ja (puhdas) keltamatara.

Kuvio 3. Kalliopohjainen maasto alueella voidaan jakaa kulttuurivaikutteisiin kallioihin peltosaarekkeissa tai viljelymaiden laitamilla (3a), sekä kalliometsiin (3b). Edellisiä luonnehtii verraten monimuotoinen ja –lajinen kasvillisuus. Tyypillisiä lajeja ovat mäkitervako, tuoksusimake, hopeahanhikki, kevättädyke, keto-orvokki, hietalemmikki, kalliokielo, leveämaksaruoho, viherjäsenruoho, läpikuisma ja kevätkynsimö. Saarekkeissa kasvaa runsaasti pylväskatajia. Karummissa kalliometsissä (*Kansikuva*) varsinainen kalliokasvisto rajoittuu ahosuolaheinään, kalliohatikkaan ja jäykkärölliin – nämä lajit kasvavat kyllä myös kulttuurikallioilla. Muuten vallitsevat kalliometsien peruslajit. Kuvion laikut hajaantuvat pitkin selvitysalueetta, mutta laajimmin niitä esiintyy alueen koillisosassa.

Kuvio 4. Metsäsaarekkeita ja alavaa pellonreunusmetsikköä, jossa kasvaa nuorta lehtisekametsää. Kasvillisuudeltaan kuvio on pääosin tuoretta ja lehtomaista kangasta. Valtapuusto muodostuu koivusta, männystä, pihlajasta ja haavasta. Kuvion rehevillä laikuilla kasvaa myös tuomea ja paatsamaa, kallioisilla paikoilla kookasta katajaa. Kuviolla on useita tammen taimia. Kuivahkon pintalajiston valtalajeina esiintyvät mustikka ja kielo. Muita runsaita lajeja ovat valkovuokko, metsälauha, ahomansikka, aho- ja paimenmatara, käenkaali, oravanmarja, lehtonurmikka, lillukka, puolukka, sormisara ja rohtotädyke. Kalliolaikkujen kasvisto, vrt kuvio 3a.

Kuvio 5. Metsittynyt niitty, jossa nykyisin kasvaa nuorta lehtimetsää. Vallitseva puulaji on rauduskoivu, mutta haapaa kasvaa runsaasti sekapuuna, kuusta vähemmän. Pihlaja muodostaa alikasvoksia ja tuomi, paatsama sekä taikinamarja tiheitäkin pensastoja. Kasvillisuudeltaan kuvio edustaa eräänlaista kuivahkon lehdon sukessiovaihetta. Valtalajistoon kuuluvat mm. sananjalka, metsätähti, metsäalvejuuri, valkovuokko, vadelma, ahomansikka, käenkaali, metsäkorte, karhunputki, koiranputki ja aho-orvokki.

Kuvio 6. Kuivahko lehtomainen pellonreunusmetsikkö, kasvillisuustyypiltään lähinnä käenkaali-mustikka tai käenkaali-lillukka (ORT) tyyppiä. Kuviolla kasvaa nuorehkoa haapavaltaista metsää, sekapuuna koivua ja hiukan kuusta. Pihlaja ja kuusi muodostavat niukahkoja alikasvoksia, tuomea sen sijaan esiintyy (pensastavana) runsaasti. Kenttäkerroksessa vallitsevat etenkin kielo ja valkovuokko. Muita runsaita lajeja ovat mustikka, lillukka, metsätähti, ahomansikka, särmäkuisma, aho-orvokki, nurmitädyke ja sormisara.

Kuvion 3b (etualla) ja 4 jyrkkä rajakohta.

Kuvio 6.

Kuvio 7. Kuivahko ja osin lehtomainen peltosaareke, jonka valtapuuston muodostaa nuori haapa. Sekapuuna kasvaa koivua, mäntyä ja kookasta pihlajaa. Kasvillisuuden valtalajeina esiintyvät mustikka tai kielo, pensaskerroksessa taikinamarja, punaherukka, koiranheisi ja paikoin kookas kataja. Muuten kasvisto on saman tapainen kuin kuviolla 4. Kuvion kautta kulkenut tiepenger on poistettu ja tasattu pelloksi, osin jopa kalliota räjäyttämällä.

Kuvio 8. Selvitysalueen itäpuolista pellon reunaa myötäilevä kapea kallionalusmetsikkö. Kasvillisuudeltaan ja puustoltaan se muistuttaa kuvioita 4 ja 7. Valtapuuston muodostaa etenkin nuori haapa, seassa runsaasti koivua ja mäntyä sekä paikoin isoja pihlajia. Kenttäkerroksessa vallitsevat mustikka ja kielo. Rajaus sisältää myös runsaasti kalliometsälaikkuja (3b).

Vasemmalla kuvio 7 ja entisentilis tien kohdalta räjäytetty kallio.

Kuvioon 8 kuuluvaa reunusmetsää uuden omakotitalon edustalta kuvattuna.

Kuvio 9. Tuoreen kankaan rinnemetsä. Kuviolla kasvaa harvaa varttunutta männikköä, seassa hiukan kuusta, koivua ja haapaa. Alikasvos on pääosin raivattu, mutta katajaa kasvaa melko runsaasti.

Kuvio 10. Tuoretta ja lehtomaista kangasta jossa valtapuuston muodostaa kuusesta, koivusta ja haavasta koostuva varttunut sekapuusto. Kuvio on selvitysalueen ainoa selvästi OMT-tyyppiin luokituttava alue. Tieuran varrella kasvaa istutetuista, vanhoista kuusista ja männyistä muodostunut puurivi.

Kuvio 9. Alikasvos on raivattu.

Kuvio 10. Etualalla tie (Kuvio 15) ja puurivistöä.

Kuvio 11. Vähijoen jokikäytävä (Kansikuva ja kuva myöhemmin). Kuvioon sisältyy joen tulvasanne, hyvin jyrkkä törmä ja sen yläpuolinen pellonreunusmetsä. Kasvillisuus ei ole alkuperäistä, vaan nykyinen jokikäytävä on syntynyt alempana sijaitsevan (Kuvio 13), räjäytetyn kalliokynnäksen aiheuttaman vedenpinnan laskun seurauksena. Jokikäytävässä kasvaa erirakenteista lehtisekametsää. Puulajisto on runsas ja kuviolla esiintyy koivua, raitaa, tuomea, haapaa, harmaaleppää ja isoja pihlajia, hieman myös kuusta ja mäntyä. Pellon reunassa kasvaa kookasta pajukkoa. Pensaslajistoon kuuluvat taikinamarja, punaherukka, terttuselja ja mahdollisesti laidunhistorian vuoksi kataja. Kasvillisuus on lehtomaista, mutta lajistoltaan sekalaista. Runsaina kasvavat mm. vuohenputki, nokkonen, mesiangervo, koiranputki, valkovuokko, viitakastikka, korpikaisla, rönsyleinikki, metsäalvejuuri, lehtonurmikka, ranta-alpi ja osmankäämi.

Kuvio 12. Jokivarren tulvaniitty. Kuvion valtalajistoon kuuluvat mm. ruokohelppi, mesiangervo, nokkonen, viita- ja korpikastikka, korpikaisla, maitohorsma, pelto-ohdake, karhunköynnös, leveä-osmankäämi ja vuohenputki. Kevätaspektin aikaan paikalla kasvaa myös mukulaleinikkiä.

Kuvio 13. Kuvion kohdalla on räjäytetty Vähijokea padonnut kalliokynnäs (*Kansikuva*). Kanaalin yläpuolella ja ympärillä on osaksi louheen peittämää lehtomaista metsää, valtapuina tuomi ja pihlaja. Kuviolla kasvaa myös runsaasti taikinamarjaa. Kenttäkerroksessa vallitsevat etenkin lehtonurmikka ja valkovuokko. Kokonaisuutena kasvisto on niukkalajinen.

Vähijoki (Kuvion 11 kohdalla)

Kuvion 12 tulvaniittyä.

Kuvio 14. Kuivahkoa ja tuoretta kangasta kalliometsän painanteissa. Kuviolla kasvaa nuorehkoa (havu)sekametsää, vallitsevina lajeina kuusi, koivu ja mänty. Sekapuuna esiintyy haapaa ja paikoin pihlajaa tai raitaa etenkin maantien tuntumassa.

Kuvio 15. Tuoretta niittyä ja ruderaattikasvillisuuden vallitsemaa joutomaata. Laikut ovat kehittyneet entisen tiepohjan paikalle tai sen tuntumaan, mm. romahtaneen ladon ympäristöön.

Kuvio 16. Viljelyssä olevaa peltoa.

Entistä tiepohjaa (Kuvio 15, etuala), pellon takana jokikäytävä (Kuviot 12 ja 13).

Peltomaisema (Kuvio 16) itään jokikäytävän läheltä kuvattuna.

Lähdeaineisto:

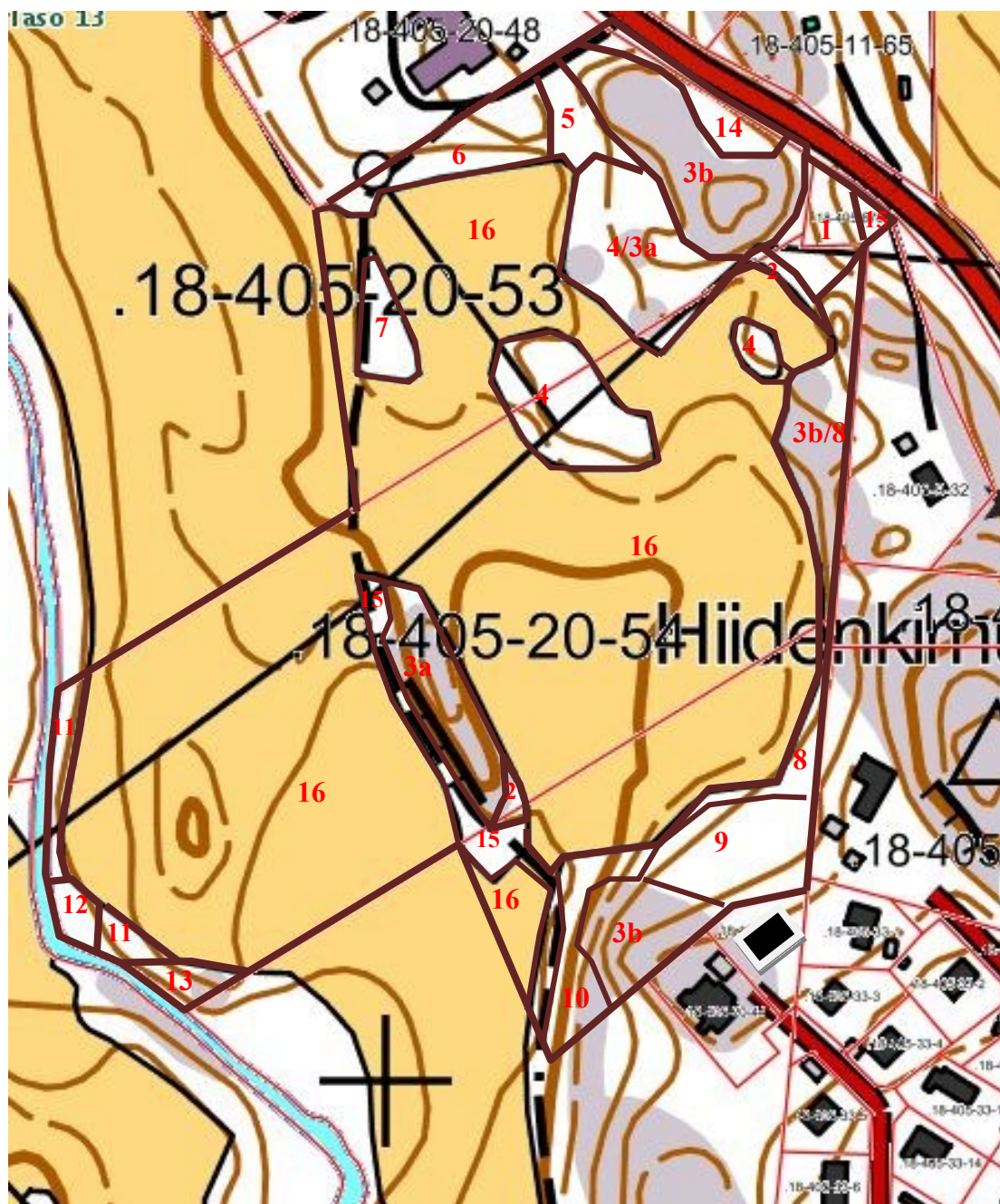
Meriluoto, M & Soininen, T. 1998: Metsäluonnonarvokkaat elinympäristöt. Metsälehtikustannus, Helsinki.

Savola, K. 1997: Luonnonsuojelulaki selityksineen. Lakimiesten kustannus. Helsinki.

Toivonen, H. & Leivo, A. 1994: Kasvillisuuskartoituksessa käytettävä kasvupaikkaluokitus. (Uudistettu versio vuodelta 2004: Metsähallitus, luontotyyppi-inventoinnin maastotyöohje).

Ympäristöministeriö 1992: Arvokkaat maisema-alueet. Mietintö 66/1992. Maisema-aluetyöryhmän mietintö II 1992.

Uhanalaiset lajit: www.ymparisto.fi, Ympäristöhallinnon HERTTA-tietokanta

Kuviokartta.

Kuvioraja
Numero 10

- Pohjois-etelä suuntainen tieura (musta katkoviiva) ei enää ole olemassa.